

# ÖZEL HUKUK



# MİRASIN PAYLAŞILMASINDA AİLE KONUTUNUN VE EV EŞYASININ SAĞ KALAN EŞE ÖZGÜLENMESİ (MK m.652)

Yard. Doç. Dr. Ümit Gezder\*

## I. Genel Olarak

İsviçre Medenî Kanunu'nun (ZGB) yürürlüğe girdiği tarihten itibaren özellikle Aile Hukuku'nda meydana gelen değişiklikler kadar olmasa da Miras Hukuku'nda da revizyonlar gerçekleştirilmiştir<sup>1</sup>. Aile Hukuku'nun 05.10.1984'te revizyonu sırasında yapılan değişiklikte<sup>2</sup>, mal rejimi özgüleme düzenlemeleri olan ZGB m.219 ve m.244'e ilaveten keza m.612a ile Miras Hukuku'nda uygun bir *yasal paylaşma düzenlemesi* getirilmiştir<sup>3</sup>. ZGB m.612a ile sağ kalan eşe terekede bulunan konut ve ev eşyası üzerinde mirasın paylaşılmasında öncelikler tanınmıştır. Nitekim bu hüküm çerçevesinde sağ kalan eş konutta ve/veya ev eşyasında miras payına mahsuben kendisine ya mülkiyet hakkı ya da intifa veya oturma hakkı tanınmasını talep edebilecektir. Bu hüküm Türk Medenî Kanunu'na (MK) m.652 ile yansıtılmıştır.

Bunun ile eşlerin birlikte yaşadıkları konut ve/veya ev eşyası için sağ kalan eşe bir *kanunî vasiyet alacağı* tanınması yoluna gidilmeyip, sağ kalan eşe konut ve ev eşyası üzerinde mi-

\* Atatürk Üniversitesi.

<sup>1</sup> Stephan Wolf, "Ist das schweizerische Erbrecht in seinen Grundlagen revisionsbedürftig?", ZBJV, Band 143, 2007, s. 301. ZGB'nin Miras Hukuku'ndaki başlıca revizyonları için bkz.: a.g.m., s. 302.

<sup>2</sup> Peter C. Schaufelberger, ZGB 612a, N 1, in Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Thomas Geiser (Hrsg.), Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht – Zivilgesetzbuch II, 2. Auflage, Helbing&Lichtenhahn, Basel 2003.

<sup>3</sup> Tuor/Schnyder, s. 682, in Peter Tuor/Bernhard Schnyder/Jörg Schmid/Alexandra Rumo-Jungo, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 12. Auflage, Schulthess, Zürich 2006.



rasın paylaşılmasında öncelik tanınması benimsenmiştir. Kanunî vasiyeti farklı kılan ise, kanunî vasiyette sağ kalan eş mirası reddetse bile vasiyet alacaklısı olarak bunları talep etmesinin imkân dâhilinde olmasıdır<sup>4</sup>.

## II. MK m.652'nin Anlamı

MK m.652 "*Mirasın Paylaşılması*" başlıklı Üçüncü Bölüm'ün, "*Paylaşmanın Nasıl Yapılacağı*"na dair İkinci Ayırım'ında yer alan "*Aile konutu ve ev eşyasının sağ kalan eşe özgülenmesi*" başlığıyla hükme bağlanmıştır.

Miras Hukuku'nda *yasal bir paylaşma düzenlemesi* olarak öngörülen<sup>5</sup> MK m.652 sağ kalan eş konutun ve ev eşyasının kendi miras payına *özgülenmesini* istemeye yetkili kılmıştır (f.1)<sup>6</sup>. Aynı hükmün ikinci ve üçüncü fıkrası ise özel durumlar gerçekleştiğinde bu düzenlemeden ayrılmaları (f.2) ve istisnaları (f.3) öngörmektedir<sup>7</sup>.

MK m.652 f.1 açık bir şekilde " .... *miras hakkına mahsuben* .... " ifadesine yer vermiştir. Sağ kalan eşin yasal miras hakkı, onun diğer eşin ölümünden sonra da keza bakımını içeren evlilik yaşam birliğinde gerekçesini bulmaktadır<sup>8</sup>.

## III. Mal Rejimlerinin İlgili Hükümleri Karşısında MK m.652'nin Gerekliliği

### A. Genel Olarak

Bir eşin ölümü ile mal rejimi sona erer<sup>9</sup> ve keza miras açılır<sup>10</sup>. Buna göre bir eşin ölümü sağ kalan eş için mal rejiminin tasfiyesini ve bunu müteakiben ölen eşin terekesi üzerinde miras hakkı kazanmasını sağlar<sup>11</sup>. Zira terekenin paylaşılması için tereke aktifinin belirlenmesi, bunun için de öncelikle eşler arasındaki mal rejiminin tasfiye edilmesi gereklidir. Tasfiye sonucunda ortaya çıkan terekenin gerçek değeri üzerinde sağ kalan

<sup>4</sup> Ali Naim İnan/Şeref Ertaş/Hakan Albaş, İnan – Türk Medeni Hukuku – Miras Hukuku, 5. Bası, Seçkin, Ankara 2004, s. 143. Kanunî vasiyet alacağı tanıyan hukuk düzenleri için bkz.: e.g.e., s. 143.

<sup>5</sup> Tuor/Schnyder, s. 682.

<sup>6</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 2.

<sup>7</sup> Tuor/Schnyder, s. 682.

<sup>8</sup> Cyril Hegnauer/Peter Breitschmid, Grundriss des Eherechts, 4. Auflage, Stämpfli Verlag AG, Bern 2000, N 22.20.

<sup>9</sup> Edinilmiş Mallara Katılma MK m.225 f.1/ZGB m.204 f.1; Paylaşmalı Mal Ayrılığı MK m.247 f.1; Mal Ortaklığı MK m.271 f.1/ZGB m.236 f.1.

<sup>10</sup> MK m.575 c.1/ZGB m.537 f.1.

<sup>11</sup> O.Gökhan Antalya, Miras Hukuku, Alkım, İstanbul 2003, s. 69.



eşin yasal miras payı belirlenecektir<sup>12</sup>. Bu sebeple mal rejimsel ihtilaf ile miras ayırt edilmelidir<sup>13</sup>. Zira mesela eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi söz konusu ise, sağ kalan eşin diğer mirasçılardan talep edeceği mirasbırakanın edinilmiş mallara katılma rejimi süresince emek karşılığı edindiği mallardaki artık değer üzerinden hesaplanan ve şahsî bir alacak hakkı olan katılma alacağı, sağ kalan eşin miras hakkından farklıdır. Sağ kalan eşin miras hakkı, mirasbırakan eşin intikale elverişli tüm malvarlığı değerlerini içine almaktadır<sup>14</sup>.

İsviçre Federal Konseyi, konut ve/veya ev eşyasının tamamen ya da kısmen *terekede* bulunması halinde, mal rejimindeki benzer sebeplerde olduğu gibi<sup>15</sup>, Miras Hukuku'nda da benzer bir hükmün konulmasını önermişti (ZGB m. 612a)<sup>16</sup>. İşte ZGB m.612a, ZGB m.219 ve m.244'ün Miras Hukuku'ndaki karşılığını oluşturmuştur<sup>17</sup>. Bu hükümlere göre bir eş ölürse, sağ kalan eş konutun ve/veya ev eşyasının özgülenmesini talep edebilir (MK m.240/ZGB m.219; MK m. 255; MK m.279/ZGB m. 244 ve MK m.652/ZGB m. 612a).

### B. MK m.652'nin Gerekliliği

Eşlerin seçimlik rejim olarak mal ayrılığı rejiminde<sup>18</sup> yaşamaları mümkündür. Eğer eşler arasında mal ayrılığı rejimi söz konusu ise, bu rejimde sağ kalan eşe bu rejimin tasfiyesi nedeniyle konut ve/veya ev eşyasının özgülenmesini talep hakkı tanınmamıştır. Ancak bu durumda sağ kalan eş mirasçı olarak MK m.652'den yararlanabilecektir<sup>19</sup>.

Edinilmiş mallara katılma rejimiyle mal ortaklığı rejiminde ise bu hak, bu rejimlerin ölüm sebebiyle tasfiyesinde sağ kalan eşin tasfiye sebebiyle doğan katılma alacağı veya pay hakkına mahsuben tanınmaktadır. Oysa ölüm nedeniyle sağ kalan eşin

<sup>12</sup> Rona Serozan/Baki İlkay Engin, Miras Hukuku, Seçkin, Ankara 2004, s. 128.

<sup>13</sup> Bkz.: Hegnauer/Breitschmid, N 22.19.

<sup>14</sup> Bkz.: Ahmet M. Kılıçoğlu, Miras Hukuku Ders Notları - I, (Yayına Hazırlayan: F. Tülay Karakaş), Ankara 2005, s. 61. Ayrıca bkz.: Antalya, s. 69.

<sup>15</sup> Bkz.: Botschaft über die Änderung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Ehegüterrecht und Erbrecht) vom 11. Juli 1979 (kıs. Botschaft), 222.552 ve 223.73.

<sup>16</sup> Botschaft, 235.8.

<sup>17</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 1.

<sup>18</sup> Bkz.: MK m.242/ZGB m. 247.

<sup>19</sup> Bkz.: Ahmet M. Kılıçoğlu, Türk Medeni Kanunu'nda Diğer Eşin Rızasına Bağlı Hukuksal İşlemler ve Yasal Alım Hakkı, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2002, s. 53.



edinilmiş mallara katılma rejiminin ya da mal ortaklığının tasfiyesi anında katılma alacağı<sup>20</sup> veya pay hakkı olmayabilir veya ortak maldan kendisine düşen payı o kadar küçük olabilir ki *mahsup* için yetmeyebilir. Şu halde sağ kalan eşin bir sebep yüzünden konut ve/veya ev eşyasının özgülenmesini talep hakkını ileri sürmeyi isteyememesi mümkün olabileceğinden, mal rejimi hükümlerinde konut ve/veya ev eşyasının özgülenmesini isteyebilme talebinin varlığı Miras Hukuku normunu yani MK m.652'yi gereksiz kılmamaktadır<sup>21</sup>.

Paylaşmalı mal ayrılığı rejimine dair MK m.255'te<sup>22</sup>, " .... miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup .... " denmesi isabetli olmamıştır. Zira paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde paylaşma konusu mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa, *paylaşmadan doğan hakkına mahsuben* ve yetmezse bir bedel eklenmek suretiyle sağ kalan eş mülkiyet hakkı tanınmasını talep edebilmelidir. Sağ kalan eşin bu bağlamda *miras hakkına mahsuben* talebi ise, paylaşmadan doğan hakkına mahsuben talebinden farklıdır ve MK m.652'de düzenlenmiştir. Kılıçoğlu'nun da belirttiği gibi MK m.255'te "bu iki konu birbirine karıştırılmıştır" ve bu hükmü MK m.652 ile "bağdaştırmak mümkün değildir." <sup>23</sup>

Şu halde Miras Hukuku'na ait bir paylaşma hükmü olan MK m.652/ZGB m.612a<sup>24</sup> özellikle eğer eşler mal ayrılığına tabi olarak yaşamışlarsa ya da sağ kalan eşin hiç ya da yeterli hiçbir mal rejimsel talebi mevcut değilse *ikincil olarak* uygulanacaktır<sup>25</sup>. MK m.240'dan farklı olarak MK m.652'ye göre Miras Hukuku'na ait talep evvela eşlerin birlikte yaşadıkları konutun *mülkiyetinin*

<sup>20</sup> Örnek için bkz.: Kılıçoğlu, Yasal, s. 53.

<sup>21</sup> Bkz.: Botschaft, 235.8; Tuor/Schnyder, s. 682; Kılıçoğlu, Yasal, s. 53.

<sup>22</sup> MK m.255 f.1'e göre, "Eşlerden birinin ölümü hâlinde, paylaşma konusu olan mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa; sağ kalan eş, bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek ve yetmezse bir bedel eklenmek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir."

<sup>23</sup> Kılıçoğlu, Yasal, s. 51. Detaylı bilgi için bkz.: a.g.e., s. 51.

<sup>24</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 3; Tuor/Schnyder, s. 682; Heinz Hausheer, ZGB 219, N 7, in Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Thomas Geiser (Hrsg.), Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht – Zivilgesetzbuch II, 2. Auflage, Helbing&Lichtenhahn, Basel 2003.

<sup>25</sup> Christine Beusch/Michael Vlcek, ZGB 612a, N 1, in Jolanta Kren Kostkiewicz/Ivo Schwander/Stephan Wolf (Hrsg.), ZGB Handkommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Orell Füssli Verlag AG, Zürich 2006; Tuor/Schnyder, s. 682; Schaufelberger, ZGB 612a, N 3; Christoph Wildisen, Das Erbrecht des überlebenden Ehegatten, Universitätsverlag, Freiburg 1999, s. 321-322; Hausheer, ZGB 219, N 7.



*nakline*<sup>26</sup> ilişkindir. Demek ki MK m.652 sadece eğer konuttaki *mülkiyet* zaten mal rejimsel tasfiye çerçevesinde sağ kalan eşe intikal etmemişse uygulama alanı bulacaktır<sup>27</sup>.

Kısaca somut olayda MK m.240 veya MK m.279 uygulanamazsa belki MK m.652 uygulanabileceğinden, MK m.652'nin MK m.240 ve MK m.279 ile birlikte yürürlükte bulunması mantıklıdır<sup>28</sup>.

### C. Mal Rejimi Hükümlerinin Gerekliliği

Sağ kalan eş mirastan feragat sözleşmesiyle kendi mirasçılık sıfatını kaybetmekle (MK m.528/ZGB m. 495) ya da mirası reddetmekle (MK m.605/ZGB m.566) miras paylaşımına katılmayabileceğinden, keza Miras Hukuku hükmü olan MK m.652 da mal rejimi düzenlemeleri olan MK m.240 ve MK m.279'u gereksiz kılmamaktadır<sup>29</sup>. Dahası, mirasın paylaşılması erteleniyorsa (MK m.642 f.3/ZGB m.604 f.2 ve MK m.643 f.1/ZGB m.605 f.1), MK m.652'nin uygulanması da ertelenecektir. Üstelik mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufuyla başka paylaşma düzenini öngörebilecektir (MK m.647/ZGB m.608)<sup>30</sup>. Şu halde somut olayda Miras Hukuku hükmü olan MK m.652 uygulanamayabileceğinden, mal rejimi hükümleri olan MK m.240 ve MK m.279'un da MK m.652 ile birlikte yürürlükte olması yerindedir.

### IV. Hükümün Amacı

MK m.652/ZGB m.612a, mal rejimindeki hükümler olan MK m.240/ZGB m.219 ve MK m.279/ZGB m.244'e benzer sebeplerde olduğu gibi<sup>31</sup> sağ kalan eşin eski yaşantısını devam ettirebilmesini mümkün kılmak istediğinden<sup>32</sup>, bir eşin ölümünden sonra ailenin yaşam koşullarının korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır<sup>33</sup>. Bu amaç düşüncesi sadece MK m.240 f.1'in başlangıcında açıkça yer almakla birlikte yasa koyucunun aynı motivasyonla vazettiği paralel hükümler olan MK m.279 ve MK m.652'nin yorumunda da genel olarak geçerli olmalıdır<sup>34</sup>. Böy-

<sup>26</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 4; Hausheer, ZGB 219, N 7.

<sup>27</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 4. Ayrıca bkz.: Hausheer, ZGB 219, N 7.

<sup>28</sup> Bkz.: Tuor/Schnyder, s. 682.

<sup>29</sup> Botschaft, 235.8; keza bkz.: Schaufelberger, ZGB 612a, N 4; Hausheer, ZGB 219, N 7; Kılıçoğlu, Yasal, s. 55.

<sup>30</sup> Botschaft, 235.8.

<sup>31</sup> Botschaft, 235.8.

<sup>32</sup> Bkz.: Botschaft, 235.8, 222.552 ve 223.73; Schaufelberger, ZGB 612a, N 2; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 1; Wildisen, s. 321.

<sup>33</sup> Botschaft, 222.552.

<sup>34</sup> Wildisen, s. 321. Keza bkz.: a.g.e., s. 321, dnt. 16.



lece sağ kalan eşin korunması amacı güdülmektedir<sup>35</sup>. Konut ve ev eşyası sağ kalan eşin esas ihtiyaçlarının önemli bir parçasını teşkil ettiğinden, eşlerden birinin ölümü, sağ kalan eşi şimdiye kadar var olan hayat standardını kaybetmek zorunda bırakmamalıdır. Böylece mal rejimi özgüleme hükümleri olan MK m.240 ve MK m.279 ve Miras Hukuku özgüleme hükmü olan MK m.652 ile sağ kalan eşe konutun ve/veya ev eşyasının özgülenmesi ile sağ kalan eşin yasal intifa hakkının kaldırılması kısmen telafi edilmek istenmektedir<sup>36</sup>.

### V. Hükümün Hukukî Niteliği

MK m.652/ZGB m.612a mirasbırakanın sağ kalan eşi konut ve ev eşyasından yoksun bırakamayacağı yönünde açık bir düzenleme içermemektedir. Bu bağlamda mirasbırakanın MK m.652/ZGB m.612a'ya göre sağ kalan eşin hakkını elinden alabilip alamayacağı, başka bir deyişle MK m.652/ZGB m.612a'nın *tamamlayıcı karakterli bir hüküm* olup olmadığı sorunu İsviçre Hukuku'nda tartışmalıdır<sup>37</sup>. İsviçre Federal Mahkemesi<sup>38</sup> ve İsviçre'de baskın doktrin<sup>39</sup> bu soruna, haklı olarak, müspet cevap vererek sağ kalan eşe *mahsubu talep hakkı* veren MK m.652/ZGB m.612a'nın Miras Hukuku'na ait *tamamlayıcı karakterli* bir paylaşma hükmü olduğunu belirtmektedir. Böylece eğer mirasbırakan eş sağ kalan eşe vasiyetname ile mülkiyet yerine bir oturma hakkı ya da intifa hakkı tanımışsa, bu durumda sağ kalan eşin konut mülkiyetinin özgülenmesinde *öncelik hakkının* özellikle söz konusu olamayacağı kabul edilmektedir<sup>40</sup>.

<sup>35</sup> Bkz.: 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun Genel Gerekçe'si ve Madde Gerekçeleri.

<sup>36</sup> Wildisen, s. 321. Keza bkz.: Zahit İmre/Hasan Erman, Miras Hukuku, 6. Basım, DER Yayınları, İstanbul 2006, s. 40. Telafiye yönelik diğer bir düzenleme ise, sağ kalan eşin mülkiyet olarak miras payının arttırılmasıdır (İmre/Erman, s. 40)

<sup>37</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 10.

<sup>38</sup> BGE 119 II 323, 324 vd..

<sup>39</sup> Heinz Hausheer/Ruth Reusser/Thomas Geiser, Kommentar zum Eherecht, Band I, Kommentar zu Art. 159-180 ZGB und zu Art.8a und 8b SchlT, Verlag Stämpfli&Cie AG, Bern 1988, s. 323; Schaufelberger, ZGB 612a, N 10; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 1; Hausheer, ZGB 219, N 7. Doktrindeki diğer yazarlar için özellikle bkz.: BGE 119 II 323, 324.

<sup>40</sup> BGE 119 II 323, 324; Hausheer/Reusser/Geiser, s. 323. Druey'e göre ise mirasbırakanın tek taraflı olarak vasiyetname ile sağ kalan eşi bu haktan mahrum edebileceği yönündeki ağırlık kazanan görüş, yanlış anlaşılmalara dayanmaktadır (Bkz.: Jean Nicolas Druey, Grundriss des Erbrechts, 5. Auflage, Stämpfli Verlag AG, Bern 2002, § 16 N 49). Keza bkz.: Jean Nicolas Druey, "Art. 612a ZGB – wirklich nur dispositiv?", AJP 2 (1993), s. 126 vd.. Druey bu makalesinde ZGB m.612a'nın emredici hü-



Davalının ZGB m.612a/MK m.652'nin bir *emredici hüküm*ü temsil ettiğinden bahisle mirasbırakanın onun rızası olmaksızın hareket edemeyeceğini iddia ettiği davada İsviçre Federal Mahkemesi (BGE 119 II 323) ZGB m.612a/MK m.652'nin *tamamlayıcı karakterli bir paylaşma hüküm* olduğu yönündeki görüşünü şöyle gerekçelendirmiştir: ZGB m.612a/MK m.652 ZGB/MK'nın "Paylaşmanın Nasıl Yapılacağı"nın ele alındığı ve ZGB m.608 f.1/MK m.647 f.1'de mirasbırakana ölüme bağlı tasarrufla mirasın nasıl paylaşılacağına karar vermenin tanındığı .... /MK' da Üçüncü Bölüm'ün İkinci Ayırım'ında yer almaktadır. Bu nedenle, Federal Mahkemeye göre, ZGB m.612a/MK m.652 *sistemik olarak* bir paylaşma hükmüdür ve onun *ifade tarzından* mirasbırakana ZGB m.608 f.1/MK m.647 f.1 aracılığıyla tanınan özgürlüğün kısıtlandığı sonucu çıkmamaktadır. Oysa, Federal Mahkemeye göre, ZGB m.621bis'te hükme bağlanan tarımla ilgili Miras Hukuku'ndaki hükümle mirasbırakanın paylaşmayla ilgili tasarruf özgürlüğünün ZGB m.612a/MK m.652'nin aksine açıkça sınırlandırılması dikkat çekicidir. Federal Mahkemeye göre, İsviçre Medenî Kanunu'nun Değişiklikleri hakkındaki Federal Konsey'in *Botschaft*'ında<sup>41</sup> ve buna ilaveten parlamenter müzakerelerin çeşitli aşamalarında<sup>42</sup> keza yanlış anlamaya meydan vermeyecek bir şekilde ZGB m.612a/MK m.652'nin *tamamlayıcı karakteri* vurgulanmaktadır<sup>43</sup>. Federal Mahkeme'ye göre bu düzenlemenin eşlere sadece *birlikte* değişiklik yapma hakkını veren mal rejimiyle ilgili hükümler olan ZGB m.219 ve 244 ile uyumlu olmadığına, yasa koyucu da bilinçli olarak istemeyerek katlanmıştır<sup>44</sup>.

Buna göre MK m.652/ZGB m.612a, mirasbırakanın aksine ölüme bağlı tasarruf yapmaması kaydıyla bir yasal paylaşma hükmü hakkındadır<sup>45</sup>.

Wildisen'in de belirttiği gibi, kanun koyucu MK m.652/ZGB m.612a'daki paylaşma özgürlüğünü değiştirmedikçe, mirasbırakanın özellikle tek taraflı olarak sağ kalan eşi bu haktan

---

küm olduğu sonucunu ortaya koymuştur (Tuor/Schnyder, s. 682, dnt. 29'dan naklen).

<sup>41</sup> Bkz.: dnt. 15.

<sup>42</sup> Bu aşamalar için bkz.: BGE 119 II 323, 325.

<sup>43</sup> BGE 119 II 323, 324-325. İsviçre Federal Mahkemesi'nin diğer gerekçesi için keza bkz.: BGE 119 II 323, 325.

<sup>44</sup> BGE 119 II 323, 325.

<sup>45</sup> Tuor/Schnyder, s. 682.



mahrum etmesi, aslında adaletli olmasa da, geçerli olmaya devam edecektir<sup>46</sup>.

Bu konuda son olarak şunu da belirtelim ki MK m.652'de ifadesini bulan konut, aile konutu olduğundan<sup>47</sup>, ölen eşin sağ kalan eşin rızası olmaksızın maliki olduğu aile konutu üzerinde MK m.194/ZGB m.169 çerçevesinde ölüme bağlı tasarruf yapıp yapamayacağı sorunu akla gelebilir. MK m.194'teki sınırlandırma, yani diğer eşin rızasına ihtiyaç, ölüme bağlı tasarruflarda söz konusu değildir<sup>48</sup>.

## VI. Uygulama Alanı

### A. Kişi Bakımdan

MK m.652/ZGB m.612a'ya göre talep hakkı sadece mirasçı konumunda bulunan sağ kalan eşe, hem kadına hem de erkeğe, aittir<sup>49</sup>. Bu hüküm sadece sağ kalan eşin korumakta, ana ve babayla birlikte yaşayan çocukları kapsamamaktadır<sup>50</sup>.

İsviçre'de ZGB m.612a'ya, 18 Haziran 2004 tarihli ve 01 Ocak 2007'de yürürlüğe giren Partnerschaftsgesetz<sup>51</sup> ile ilave edilen f.4<sup>52</sup> ile eş yanında bu hükmün *kayıtlı partnere* de uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

### B. Özgülemenin Konusu

Paylaşılacak miras varlıkları olarak konut ve/veya ev eşyası maddi olarak bu maddenin kapsamındadır.

#### 1. Eşlerin Birlikte Yaşadıkları Konut

Mehaz ZGB m.612a'nın kenar başlığında "*konut (Wohnung)*", madde metninde " .... eşlerin yaşadıkları ev ya da konut (*Haus oder Wohnung*<sup>53</sup>) .... " ibareleri yer almaktadır. Ancak İsviçre doktrinine göre bu, genellikle ZGB m.169/MK m.194 anlamında bir aile konutu<sup>54</sup> ile ilgili olabilmektedir. İsviçreli yazarlara göre mademki bu hüküm sağ kalan eşe o ana kadarki yaşam tarzını

<sup>46</sup> Wildisen, s. 328.

<sup>47</sup> Bkz.: Aşağıda VI B 1.

<sup>48</sup> Bkz.: Hausheer/Reusser/Geiser, s. 322.

<sup>49</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 5; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N. 2.

<sup>50</sup> Druey, § 16 N 49.

<sup>51</sup> "Bundesgesetz über die eingetragene Partnerschaft gleichgeschlechtlicher Paare (Partnerschaftsgesetz, PartG)" (bkz.: SR 211.231).

<sup>52</sup> ZGB m.612a f.4'e göre, "*Aynı düzenleme kayıtlı partnere de genel anlamda uygulanır.*"

<sup>53</sup> Bkz.: BGE 116 II 281, 285-286.

<sup>54</sup> Bkz.: Schaufelberger, N 6.



devam ettirmeyi mümkün kılmayı hedeflemektedir, kural olarak sadece en son birlikte oturdukları yer söz konusu olabilecektir<sup>55</sup>.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun Genel Gerekçe'si ve Madde Gerekçeleri'nde m.652'de "konut" kavramı kullanılmıştır. Ancak "Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonunda, Tasarının 652 nci maddesinin kenar başlığındaki "Konut" kelimesi açıklık getirmek üzere "Aile konutu"<sup>56</sup>, ..... şeklinde değiştirilmiştir."<sup>57</sup> Buna göre MK m.652'de ifadesini bulan " .... eşlerin birlikte yaşadıkları konut .... " ile maddenin kenar başlığında açıkça ifadesini bulan MK m.194 anlamında "aile konutu"<sup>58</sup> kastedilmektedir.

## 2. Ev Eşyası

MK m.652'de söz konusu olan ve teknik bir kavram olmayan<sup>59</sup> ev eşyasına mirasbırakanın malik olması ve böylece ev eşyasının terekede bulunması bir ön koşuldur<sup>60</sup>.

Bu hüküm, münhasıran evli eşler tarafından en son *birlikte kullanılan* ve sağ kalan eşin eski yaşantısını devam ettirebilmesi başka bir ifadeyle o ana kadarki hayat şeklini muhafaza edebilmesi için *gerekli* olan ev eşyasını<sup>61</sup> mesela mobilya, halı, mutfak takımı, yatak odası takımı, kitaplar, müzik seti, televizyon vs., ve varsa evinin dekorasyonu için gerekli ve değeri düşük olan sanat eserlerini de keza kapsamaktadır. Aile konutu için zaruri olmayan lüks ve çok yüksek değerli şeyler ev eşyasına dâhil değildir<sup>62</sup>. Ancak her somut olayda ayrı değerlendirilerek nelerin mesela

<sup>55</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 6; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N. 2.

<sup>56</sup> Türk Hukuku'nda aile konutu hakkında bkz.: Kılıçoğlu, Yasal, s. 6 vd.; Şükran Şıpka, Türk Medenî Kanunu'nda Aile Konutu ile İlgili İşlemlerde Diğer Eşin Rızası, Beta, İstanbul 2002.

<sup>57</sup> Cevdet Yavuz, Türk Medenî Kanunu – Borçlar Kanunu ve Diğer Mevzuat, Beta, İstanbul 2002, s. 530.

<sup>58</sup> Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2004/2338, K. 2004/3194'e göre, " .... Ortaklığın giderilmesi davası .... tarafından açılmış olup; 1486 Ada 1, 3 ve 4 nolu bağımsız bölümler ile Kuşadası 204 Ada 18 parselde kayıtlı taşınmazların ortaklığın giderilmesine ilişkindir. Ancak (4) nolu bağımsız bölüm aile konutu değilse bu taşınmaz yönünden de dava ortaklığın giderilmesi şeklinde incelenecektir. O halde mahkemece yapılacak iş ....., dava konusu (4) nolu bağımsız bölümün aile konutu olup olmadığının tesbiti ile ilgili aile mahkemesinden karar alması için davacıya önel vermek, bu konuyu bekletici sorun yapmak, aile konutu ise Türk Medeni Kanununun 652. maddesi hükümlerine uygun inceleme yapıp sonucu uyarınca karar vermekten ibarettir. .... " (<http://emsal.yargitay.gov.tr> (13.09.2007)).

<sup>59</sup> Bkz.: Wildisen, s. 353.

<sup>60</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 8.

<sup>61</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 8; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 2.

<sup>62</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 8. K.g. Wildisen, s. 354.



lüks kavramına gireceği belirlenmelidir. İş hayatı için olmayıp<sup>63</sup> evin ihtiyaçları örneğin çocukların okula görülüp getirilmesi, alışverişe gidilmesi vs. için kullanılan bir araba ev eşyasına dâhil olacaktır.

Merhum eşin kişisel malları mesela elbiseleri, saatleri, mücevherleri vs. ve hobi eşyaları mesela pul koleksiyonu vs. ev eşyasına dâhil değildir<sup>64</sup>.

## VII. Koşulları

### A. Sağ Kalan Eşin Kişisel İhtiyacı

ZGB m.612a/MK m.652'de açıkça söz edilmemesine rağmen, yukarıda belirtildiği gibi<sup>65</sup>, bu hüküm sağ kalan eşin eski yaşantısını yani o ana kadarki yaşam halini devam ettirebilmesini mümkün kılmayı amaçlamaktadır. Bu suretle öncelik hakkının ortaya çıkması için temel koşul sağ kalan eşin kişisel ihtiyacıdır<sup>66</sup>. Yani sağ kalan eş gelecekte adı geçen konutta yaşamak zorundadır. Eğer konuttan taşınırsa, bu yasal öncelik hakkını kaybeder. Farklı görüş MK m.652'nin amacı ile bağdaşmayacaktır<sup>67</sup>.

### B. Sağ Kalan Eş Mirasçı Olmalıdır

MK m.652, eşler arasındaki mal rejimine ehemmiyet vermeksizin mirasçılık sıfatından dolayı bir hak getirmektedir<sup>68</sup>. Bu sebeple sağ kalan eş mirasbırakanın mirasçısı olmadıkça, o, mirasın paylaşılmasına katılmayacağından MK m.652/ZGB m.612a uygulanmayacaktır<sup>69</sup>.

### C. Merhum Eşin Terekesi

Hem ev eşyasının hem de eşlerin birlikte yaşadıkları konunun mirasbırakanın mülkiyetinde olması lazımdır<sup>70</sup>.

### D. Sağ Kalan Eşin Talepte Bulunması

Bu hakkı kullanma zorunluluğu olmadığından<sup>71</sup>, sağ kalan eş eğer bu hakkını kullanırsa konut ve/veya ev eşyasının kendisine özgülenmesi söz konusu olacaktır<sup>72</sup>.

<sup>63</sup> Keza bkz.: Wildisen, s. 354.

<sup>64</sup> Wildisen, s. 353-354.

<sup>65</sup> Bkz.: Yukarıda IV.

<sup>66</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 11; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 2.

<sup>67</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 11.

<sup>68</sup> Kılıçoğlu, Yasal, s. 53.

<sup>69</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 5, N 12; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 2; Kılıçoğlu, Yasal, s. 55.

<sup>70</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 13; keza bkz.: Kılıçoğlu, Yasal, s. 54-55. Farklı yönde görüş için bkz.: Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 2.

<sup>71</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 9.



### VIII. Talebin Hukukî Niteliği

MK m.652/ZGB m.612a sağ kalan eşe aile konutu ve bu konuttaki ev eşyası üzerinde *yasal öncelik hakkı*<sup>73</sup> tanıyan bir paylaşma hükmünü ihtiva etmektedir. Fakat bu kişiliğine bağlı özel bir hak olarak sağ kalan eşin *kişisel talebi* olduğundan, devredilebilen bir hak değildir<sup>74</sup>. Geri kalan mirasçılar değil, sadece sağ kalan eş MK m.652 f.1/ZGB m.612a f.1'e göre seçme hakkını kullanabilir. Ancak kullanmak zorunda değildir. Bu talep sağ kalan eşin mirasçılara keza intikal etmeyecektir<sup>75</sup>.

Sağ kalan eş aile konutunda mülkiyet hakkı tanınmasını istemekle malda herhangi bir aynî hak değil bilakis yasal öncelik hakkı gereği mülkiyet, intifa ya da oturma hakkının özgülenmesi için miras ortaklığına karşı bir talep elde edecektir. Sağ kalan eş bu üç aynî haktan hangisinin kendisine tanınacağına tek taraflı karar veremeyecektir. Sağ kalan eş diğer yasal mirasçılar ile paylaşma sözleşmesinde anlaşarak mal üzerindeki muhtemel aynî hakkını belirleyecektir. Bir anlaşmazlık halinde bu kararı hâkim verecektir<sup>76</sup>. Buna göre paylaşma davası çerçevesinde paylaştırmayı yapan hâkim MK m.652 f.1/ZGB m.612a f.1'deki ihtilafli talep hakkında ve keza MK m.652 f.2/ZGB m.612a f.2'ye göre intifa veya bir oturma hakkının tanınması yönündeki yasal mirasçılardan birinin muhtemel talebi hakkında MK m.642/ZGB m.604'e göre karar verecektir<sup>77</sup>.

### IX. Talebin İçeriği

#### A. Mülkiyete Özgülenmesi

MK m.240/ZGB m.219'un aksine, MK m.652/ZGB m.612a'ya göre sağ kalan eşin kişisel talebi *ilk önce* miras hakkına *mahsuben* mülkiyet hakkı tanınması ile gerçekleşmektedir<sup>78</sup>.

*Mahsup*, sağ kalan eşin seçimlik hakkı kullanırken konutun kendi miras payına gerçek yani piyasa değeriyle özgülenmesi anlamına gelmektedir (MK m. 657<sup>79</sup>/ZGB m.617). Eğer konutun

<sup>72</sup> Kılıçoğlu, Yasal, s. 55.

<sup>73</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 11.

<sup>74</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 9; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N. 3; keza bkz.: Wildisen, s. 322-323.

<sup>75</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 9; keza bkz.: Wildisen, s. 322-323.

<sup>76</sup> Wildisen, s. 323-324.

<sup>77</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 18; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N. 5.

<sup>78</sup> Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N. 3; Schaufelberger, ZGB 612a, N 14.

<sup>79</sup> MK m.657'ye göre, "Taşınmazlar, paylaşmanın yapıldığı zamandaki gerçek değerleri esas alınarak mirasçılara özgülenir." Her ne kadar maddede "Ta-



gerçek yani piyasa değeri sağ kalan eşin miras payını geçerse, MK m.652f.2/ZGB m.612a f.2'ye göre sadece intifa veya bir oturma hakkının tanınması söz konusu olacaktır<sup>80</sup>.

Sağ kalan eş söz konusu hakkını kullanmak isteyip istememekte, MK m.652/ZGB m.612a “... isteyebilir.” ifadesine yer verdiğinden, serbesttir. Ancak sağ kalan eş MK m.652 anlamında isteğini ortaya koyarsa ve koşullar oluşmuşsa hâkim buna izin vermek durumundadır<sup>81</sup>.

### B. İntifa ya da Oturma Hakkı

MK m.652 f.2, haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin bizzat veya mirasbırakanın diğer yasal mirasçılardan birinin talebi üzerine mülkiyet yerine intifa veya bir oturma hakkının tanınmasını hükme bağlamaktadır. Bu durumda intifa (MK m.794 vd./ZGB m.745 vd.) veya oturma hakkına (MK m.823-825/ZGB m.776-778) dair Eşya Hukuku prensipleri uygulanacaktır<sup>82</sup>. Şu halde her ne kadar MK m.652 f.2'nin ifadesinden ev eşyasında da oturma hakkı talep edilebileceği mümkün gibi gözükse de, Eşya Hukuku'nun genel prensipleri buna imkân vermeyecektir. Eşya Hukuku'ndaki Eşya Hukuku'na ait kurumlar MK/ZGB'nin diğer Kitap'larında farklı ele alınmamalıdır<sup>83</sup>.

MK m.652 f.2'de ifadesini bulan “*haklı sebepler*” özel durumları<sup>84</sup> teşkil edeceğinden, f.2'nin formüle edilişi hâkime takdir yetkisini (MK m.4/ZGB m.4) çok geniş kullanma alanı vermektedir. İntifa ya da bir oturma hakkı ile sınırlandırmanın haklı sebepleri olarak ortaya çıkabilecek özel durumlar sağ kalan eşin geçkin yaşı, mirasçılarının kişisel ilişkileri ve mirasbırakana yakınlığı ve hem de aile konutuna bağlılığı olabilir. Örneğin eğer aile konutunda uzun süredir devam eden bir gelenekle mirasbırakanın atalarının aile yerleşim yeri tesis edilmişse, her

---

*şınmazlar*” dense de, diğer malvarlığı değerleri mesela taşınır da bu hükmün kapsamındadır (bkz.: Druey, § 16 N 70; Christine Beusch/Michael Nordin/Josef Gellis, ZGB 617, N 1, in in Jolanta Kren Kostkiewicz/Ivo Schwander/Stephan Wolf (Hrsg.), ZGB Handkommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Orell Füssli Verlag AG, Zürich 2006).

<sup>80</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 15.

<sup>81</sup> Bkz.: Schaufelberger, ZGB 612a, N 16.

<sup>82</sup> Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 3.

<sup>83</sup> Bkz.: BGE 116 II 281, 285-286.

<sup>84</sup> Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 3; Tuor/Schnyder, s. 682.



halde sadece intifa ya da bir oturma hakkının tanınması söz konusu edilebilecektir<sup>85</sup>.

## **X. Altsoyun Meslek ve Sanatı İcra için Kullandığı Mekânın Saklı Tutulması**

### **A. Genel Olarak**

Mülkiyet, intifa veya bir oturma hakkının tanınması için özgüleme talebi, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği mekânlar için bir altsoyun o meslek veya sanatı devam ettirmede ihtiyacı olduğu takdirde, mümkün değildir (MK m.652 f.3/ZGB m.612a f.3). Mirasbırakan vasiyetname yoluyla bunu imkânsız kılmamışsa, MK m.652/ZGB m.612a mirasbırakanın meslek veya sanatının altsoyunca devamına engel olmamalıdır. MK m.652 f.3 uygulama alanı bulduğu sürece, sağ kalan eşin aile konutunda oturmaya devam etmesi imkânsız olacaktır<sup>86</sup>. MK m.652 f.3'ün son cümlesinde tarımsal taşınmazlara ilişkin Miras Hukuku hükümleri saklı tutulmuştur.

### **B. Koşulları**

Yukarıda belirttiğimiz gibi, sağ kalan eşin MK m.652 f.1 ve 2/ZGB m.612a f.1 ve f.2'ye göre talep hakkı, eğer altsoydan birinin meslek ve sanatı orada devam ettirmesini engelleyecekse, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği yerler hakkında söz konusu olamayacaktır (MK m.652 f.3/ZGB m.612a f.3)<sup>87</sup>.

MK m.652'nin hüküm amacına uygun olan, MK m.652 f.3'ün ihtiyatlı kullanımınıdır. MK m.652 f.3'ün lafzına göre sağ kalan eşin *öncelik hakkının* hariç bırakılması şu koşullar altında gerçekleşecektir<sup>88</sup>:

**1. Aynı meslek veya sanatın olması:** Mirasbırakan bu mekânda bir meslek veya sanat icra etmiş ve bu icra fiili olarak devam ettirilecektir. Yani mirasbırakanın mesleğinin tamamen aynısı ya da mirasbırakanın icra ettiği sanatın bizzat kendisinin icrası devam edecektir. Şu halde diğer bir mesleğin ya da sanatın icrası bu hükme girmeyecektir<sup>89</sup>;

<sup>85</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 17; keza bkz.: Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 3; Kılıçoğlu, Yasal, s. 56.

<sup>86</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 19.

<sup>87</sup> Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 4.

<sup>88</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 20.

<sup>89</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 21; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 4.



## 2. Altsoydan biri tarafından icra ediliyor olması:

Mirasbırakanın bir altsoyu, mirasbırakanın bir çocuğu ya da onun altsoyu tarafından (MK m.495/ZGB m.457), meslek veya sanatın icrası devam ettirilecektir<sup>90</sup>;

**3. Aynı yerde olması:** Mekân, meslek veya sanatın icrasının devamı için gerekli olmalıdır. Bu, diğer bir mekânda ilgili meslek veya sanatın icrasının devam ettirilemeyeceği ya da çok önemli masraflar olmaksızın devam ettirilemeyeceği anlamına gelmektedir<sup>91</sup>.

## Sonuç

Evliliğin ölümle sona ermesiyle sağ kalan eşin eski yaşantısını yani o ana kadarki yaşam düzeyini devam ettirebilmesi için, aile konutu ve/veya ev eşyasının sağ kalan eşe özgülenmesi hakkında gerek mal rejimine ait hükümlerde gerekse bu makalenin konusunu teşkil eden Miras Hukuku'na ait hükümde (MK m.652/ZGB m.612a) çeşitli ancak birbirini tamamlayan düzenlemeler öngörülmüştür.

Yasal bir paylaşma düzenlemesi olarak Miras Hukuku'nda öngörülen MK m.652, sağ kalan eşi aile konutu ve/veya ev eşyasında kendi miras hakkına mahsuben mülkiyet hakkı tanınmasını istemeye yetkili kılmaktadır (f.1). Aynı hükmün ikinci ve üçüncü fıkrası ise özel durumlar gerçekleştiğinde bu düzenlemelerden ayrılımları (f.2) ve istisnaları (f.3) öngörmektedir.

Bizim de katıldığımız İsviçre Federal Mahkemesi ve İsviçre'de ağırlık kazanan doktrinin görüşü sağ kalan eşe Miras Hukuku'na ait talep hakkı veren MK m.652'nin amir bir hüküm olmayıp tamamlayıcı karakterde olduğudur. Şu halde MK m.652, mirasbırakanın aksine ölüme bağlı tasarruf yapmaması kaydıyla bir yasal paylaşma hükmü hakkındadır. Kanun koyucu MK m.652'deki paylaşma özgürlüğünü değiştirmedikçe, mirasbırakanın özellikle tek taraflı olarak sağ kalan eşi bu haktan mahrum etmesi, aslında adaletli olmasa da, yürürlükte kalmaya devam edecektir.

<sup>90</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 22; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 4.

<sup>91</sup> Schaufelberger, ZGB 612a, N 23; Beusch/Vlcek, ZGB 612a, N 4.



## BİBLİYOGRAFYA

- Antalya, O.Gökhan : Miras Hukuku, Alkım, İstanbul 2003.
- Beusch, Christine/Vlcek, Michael : in Jolanta Kren Kostkiewicz/Ivo Schwander/ Stephan Wolf (Hrsg.), ZGB Handkommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Orell Füssli Verlag AG, Zürich 2006.
- Beusch, Christine/Nordin, Michael/Gellis, Josef : in Jolanta Kren Kostkiewicz/Ivo Schwander/Stephan Wolf (Hrsg.), ZGB Handkommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Orell Füssli Verlag AG, Zürich 2006.
- Botschaft : Botschaft über die Änderung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Ehegüterrecht und Erbrecht) vom 11. Juli 1979 (kis. Botschaft).
- Druey, Jean Nicolas : Grundriss des Erbrechts, 5. Auflage, Stämpfli Verlag AG, Bern 2002.
- Hausheer, Heinz/ Reusser, Ruth/Geiser, Thomas : Kommentar zum Eherecht, Band I, Kommentar zu Art. 159-180 ZGB und zu Art.8a und 8b SchlT, Verlag Stämpfli&Cie AG, Bern 1988.
- Hausheer, Heinz : in Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Thomas Geiser (Hrsg.), Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht – Zivilgesetzbuch II, 2. Auflage, Helbing&Lichtenhahn, Basel 2003.
- Hegnauer, Cyril/ Breitschmid, Peter : Grundriss des Eherechts, 4. Auflage, Stämpfli Verlag AG, Bern 2000.
- İmre, Zahit/Erman, Hasan : Miras Hukuku, 6. Basım, DER Yayınları, İstanbul 2006.
- İnan, Ali Naim/Ertuş, : İnan – Türk Medeni Hukuku – Miras Hukuku, 5. Bası, Seçkin, Ankara 2004.



- Şeref/Albaş,  
Hakan : Hukuku, 5. Bası, Seçkin, Ankara 2004.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. : Türk Medeni Kanunu'nda Diğer Eşin Rızasına Bağlı Hukuksal İşlemler ve Yasal Alım Hakkı, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2002, (kıs. Kılıçoğlu, Yasal, ).
- Kılıçoğlu, Ahmet M. : Miras Hukuku Ders Notları - I, (Yayına Hazırlayan: F. Tülay Karakaş), Ankara 2005, (kıs. Kılıçoğlu, Miras, ).
- Schaufelberger, Peter C. : in Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/Thomas Geiser (Hrsg.), Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht - Zivilgesetzbuch II, 2. Auflage, Helbing&Lichtenhahn, Basel 2003.
- Serozan,  
Rona/Engin,  
Baki İlkay : Miras Hukuku, Seçkin, Ankara 2004.
- Şıpka, Şükran : Türk Medenî Kanunu'nda Aile Konutu ile İlgili İşlemlerde Diğer Eşin Rızası, Beta, İstanbul 2002.
- Tuor/Schnyder : in Peter Tuor/Bernhard Schnyder/Jörg Schmid/Alexandra Rumo-Jungo, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 12. Auflage, Schulthess, Zürich 2006.
- Yavuz, Cevdet : Türk Medenî Kanunu - Borçlar Kanunu ve Diğer Mevzuat, Beta, İstanbul 2002.
- Wildisen, Christoph : Das Erbrecht des überlebenden Ehegatten, Universitätsverlag, Freiburg 1999.
- Wolf, Stephan : "Ist das schweizerische Erbrecht in seinen Grundlagen revisionsbedürftig?", ZBJV, Band 143, 2007, s. 301 vd..